

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 2.

Februari 1867.

6:te årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap, m. fl. likartade föreningar offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren, i bokhandeln, som hos redaktionen *Två riksdaler riksmünt.* — Bref adresseras till Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Kgl. Landbruksakad. experimentalfält.

Huru skall trädgårdsodlingen ställas, för att blifva vinstgivande?

6.

Vi hafva i det föregående sökt rigta uppmärksamheten på ett och annat hvarigenom enligt vår tanke trädgårdsodlingen skulle bli i hög grad lönande. Vi hafva ock påpekat det origtiga uti att begära att en sådan trädgård, som man till stor del har för sitt nöje och sin bekvämlighet, skall derjemte kunna i penningar återgälda alla de uppoffringar i kontanta utgifter och arbete den kräver, ty det är väl äfven värdt något att ha snyggt omkring bostaden, att ha blommor på sina grupper och rabatter, kortligen att ha någon njutning äfven för ögat.

Det är ingalunda sagdt att man nödvändigt skall behöfva sälja ur en trädgård, för att den skall vara lönande, utan om trädgårdens omfång är någorlunda afpassadt efter hushållets storlek, skall den kunna vara i hög grad vinstgivande, oaktadt det icke säljes för ett enda öre ur densamma. Men för att detta skall kunna ega rum, måste man hufvudsakligen odla sådant som är af nytta i hushållet, och förstå att på rätta sättet tillgodogöra sig trädgårdens produkter; ty ju mera man ur trädgården kan tillgodogöra sig för hushållet, ju mindre behöfver man ju förbruka af annat, och den besparing, som derigenom vinnes, kan således räknas trädgården tillgodo. I fråga om att tillgodogöra sig trädgårdens produkter är man ännu icke långt kommen hos oss, ty om man har mer än man för tillfället kan förbruka af åtminstone en del trädgårdsalster och icke lyckas få sälja dem, så gifvas de ej sällan helt och hållet till spillo, i det man låter dem förfaras, antingen af liknöjdhet eller bristande kännedom om huru de skulle kunna tillgodogöras. Mycket af sådana trädgårdsprodukter, som nu ej sällan icke kommer till någon nytta, skulle dock med någon omtanke lätt nog kunna tillvaratagas och bli en god insats i hushållet. Huru ofta t. ex. får man icke se att betydliga kvantiteter af krusbär lemnas kvar på buskarne för att affalla och ruttna. Det vore dock en lätt sak att afplocka och torka dem, och af egen erfarenhet veta vi att torkade krusbär äro af mycket värde i hushållet, emedan de äro ganska användbara till åtskilligt, såsom kräm, fruktsoppor o. d., och på samma sätt förhåller det sig med mycket annat.

Det är ju allmänt erkänt att grönsaker och rotfrukter i förening med köttträtter äro en gan-

ska helsosam föda. Borde man derföre icke använda mer af andra grönsaker o. d. än nu är fallet och icke uteslutande använda potatis, som hvarken är så födande eller så helsosam, som mycket annat af trädgårdens produkter? Äfven i anseende till den sjukdom som nu hemsöker potatisen, torde det ock kunna komma derhän att man slutligen nödgas se sig om efter något annat, hvarmed den kan ersättas, och då alla nya växter, som hittills i detta afseende försökts, icke lemnat gynsamma resultat, torde man få hålla sig till de redan odlade och blifva således moroten, palsternackan, rödbetan, scorzonneroten m. fl. nog de som hos oss i en framtid få ersätta potatisen. Men som det ju alltid är bättre förekomma än förekommas och för att sålunda icke stå alldeles hjälplös i fall, hvilket kan befaras, potatisen slutligen skulle synas vilja alldeles gå förlorad, så vore det skäl redan nu börja öfvergå till att begagna mera af de ofvan nämnda rotväxterna och icke lita uteslutande på potatisen. Vi skulle således, särdeles som utsädespotatisen nästa vår troligen blir oerhördt dyr, vilja tillråda i synnerhet den mindre förmögne att slå sig mer på odling af morötter, palsternackor o. d. Utsädet till dessa växter kostar en obetydlighet och på god, djup jordmån lemna de en ganska hög afkastning. Förvaringen af dessa rotväxter är äfven ganska lätt, om man går rätt tillväga och skola vi vid tillfälle återkomma till detta ämne.

Under sommaren skulle trädgårdens produkter i allmänhet kunna vinna en vida större användning i hvarje hushåll, än nu är fallet. Spennat, patientia, molla, sallat, tidiga ärtsorter, rabarber m. fl. kunde bereda en angenäm omvexling redan tidigt på sommaren för så väl den fattigare som den mer förmögne. Längre fram lemna trädgården tillgång till åtskilligt annat, såsom flera sorter bönor m. m. d. Åtskilligt, såsom sparris, rädisor o. d., egnar sig dock endast för de förmögne. — Men äfven de allmännast hos oss förekommande fruktsorterna äro af mycket värde för hvarje hushåll och kan man af dessa säkert aldrig komma att odla för mycket, emedan de kunna användas på snart sagdt otaliga sätt. Af äpplen, päron och körsbär kunna tillverkas viner. Körsbärsvin drickes redan ej obetydligt hos oss, men sannolikt tillverkas icke

Ammerman Blotts

sådant inom riket eller åtminstone icke af inhemska bär och likväl trifvas körsbärsslagen ingenstädes bättre än hos oss. Alla de nämnda fruktarterna samt äfven plummon äro dessutom användbara till torkning. Vi ha förut i denna tidnings föregående årgångar meddelat åtskilligt, såväl om fruktvinsberedning som fruktorkning, hvartill vi få hänvisa. Här vilja vi dock tillägga att en trädgårdsegare, boende i landsorten, förleden höst, enligt egen utsago, hade med god framgång på »kölna», som var försedd med skorsten, torkat ett större parti frukt, som han sedan med lätthet sålde och derigenom beredde sig flera hundra riksdalers inkomst. Körsbär kunna icke allenast torkas eller användas till vin, utan kan, som hvar och en vet, äfven saft beredas af desamma. Att körsbärssaft både är en god insats i hushållet och en lätt afsättlig handelsvara, torde icke engång behöfva påpekas.

Alla de fruktsorter eller bär, som vi erhålla af våra bärbuskar, äro äfven af högt värde för hvarje hushåll. Alla äro användbara till vin. Krusbär äro som vi förut nämnt, användbara till torkning, men äfven vinbär, i synnerhet de svarta, äro dugliga dertill*). Af vinbär och hallon kan äfven beredas en förträfflig saft, som är af flerfaldig nytta i hushållet; äfven bör sådan saft med lätthet kunna afsättas.

Bärbuskarne förtjena att odlas allmänt och i större omfattning än hittills, synnerligast krusbär,

*) I stort torde torkningen kunna verkställas på en med skorsten försedd kölna, såsom förut nämnts om äpplen.

svarta vinbär och hallon. Som exempel på huru hög afkastning bärbuskarne stundom kunna gifva, må här nämnas, att en trädgårdsegare som har ett parti större välskötta krusbärsbuskar i sin trädgård, under år 1865 på Stockholms torg erhöi för alla sina krusbär, hvilka han sålde omogna, 75 öre pr kann. Af hvarje buske erhöi han öfver hufvud 4 kannor bär. På ett tunnland få, om buskarne sättas på 6 fots afstånd från hvarandra, hvilket anses vara lagom, 1555 stycken buskar rum; således erhöi en afkastning motsvarande 4,665 rdr af tunnlandet.

Smultron (jordgubbar) förtjena ock mycken uppmärksamhet. Väljer man af de bättre slagen, odlar dem på god jordmån och icke sköter dem allt för illa, lemna de rik afkastning. Deras användning är visserligen inskränkt, i jmförelse med andra fruktslag, men de bereda dock en omtyckt omvexling i hushållet under den tid de finnas.

Vi sluta för denna gång med den önskan att man allmänt måtte vinnlägga sig om, att ställa hvad man kan kalla den ekonomiska trädgårdsodlingen så, att den kommer att medföra all den nytta, hvartill den är mäktig. Men dertill fordras ock att hvarje husmoder förstår att sätta rätt värde på och på rätt sätt tillgodogöra sig allt hvad trädgården erbjuder för hushållet, ty endast derigenom kan trädgårdsodlingen bli af den betydelse och det gagn den bör blifva.

E. L.

Om ettåriga blomsterväxter.

Af Georg Löwegren.

(Forts. från förra årgången.)

De ettåriga *Hibiscus*-arterna äro ej särdeles vackra och kunna gerna undvaras. Den vackraste af alla torde vara *H. digitatus* (1816), som, då den tidigt blir sådd, växer upp till en hög buske, med stora, hvita, i botten röda blommor. Besynnerligt nog, är denna sort svår att få, utan rekommenderas i stället en hel del andra, betydligt sämre sorter, såsom *H. calisureus*, *Richardsoni*, *hispidus* m. fl. *H. trionum* är en gammal bekant växt (1596); blir 2—3 fot hög och har i juni—september blekgula blommor. Alla sorterna kunna endast användas på rabatter. Fröen utsås om våren i fritt land.

Hymenatherum tenuilobum (*tenuifolium*) och *Hymenaria californica* äro *Senecionideae* från Mexiko, hafva, som vanligt, gula blommor och kunna utan saknad undvaras.

De ettåriga *Iberis*-sorterna äro vackra och användbara blommor. Den äldsta och derjemte bästa är *I. umbellata* (1596) af hvilken man, förutan de äldre varieteterna, *alba*, *carnea* och *purpurea*, har en form med mycket mörkröda blommor, som är utmärkt vacker och upptages i frö-

ataloger under olika namn, såsom *Dunettii*, *formosa*, *superba*, *speciosa*, o. s. v. *I. amara* och *I. odorata* hafva hvita blommor, äro ganska användbara till grupper och infattningar, ehuru deras blomningstid tyvärr är kort. *I. lusitanica* och *I. coronaria* äro så lika *I. odorata*, att man omöjligen kan skilja dem från hvarandra, hvarför man måste antaga, att det är en enda sort, hvad den nu också skall heta, som under trenne olika namn erbjudes köparen.

Alla sorterna härstamma från södra Europa och blifva omkring en fot höga. Grupper, hvar på alla sorterna äro blandade om hvarandra, göra en ganska god effekt.

Balsaminerna (*Impatiens Balsamina*, *Balsamina hortensis*) härstamma från Ostindien och hafva i århundraden varit omtyckta och odlade. Genom kultur har man erhållit en hel mängd, till former och färger olika varieteter, och indelar man dessa i Rosen-Balsaminer, Camellie-Balsaminer, Rosen-Camellie- eller Andrieux-Balsaminer och Dverg-Balsaminer.

De äro alla utmärkt vackra och vi för vår del kunna ej gifva den ena sorten företräde framför den andra. Andrieux-Balsaminen har kanske något större och bättre fyllda blommor. För att få rätt starka exemplar utsås frön i medio af april, antingen i ett lagom varmt drifbänksfönster eller i krukor och fat, som ställas i ett sådant. Då plantorna utvecklade sina första blad böra de omskolas, hvarvid man bör iakttaga, att man planterar dem endast obetydligt djupare än de förut stått. Somliga hafva för sed att nedsätta plantorna i jorden ända till hjertbladen (coble-tonerna) i det hopp att den späda stammen skall slå rötter och derefter växa hastigare till. Ett sådant förfarande är icke allenast fullkomligt ändamålslost, utan ock skadligt, ither att plantorna, så djupt nedsatta, vantrivas och ruttna. Drifbänken hålles lagom varm och fuktig, luftas rikligt så snart väderleken tillåter och skuggas för den hetaste solen. Då utrymmet i bänken blifver för knappt, upptagas exemplaren med klimp och inslås i passande krukor, i halfrutten gödseljord. Sedan krukorna äro fullrotade gifves gödselvatten 2 å 3 gånger i veckan. På fritt land böra de icke utplanteras förr än de börjat blomma; de fordra här en djupt gräfvnen och väl gödd jord samt ett solrikt och lugnt ställe. Frösamlas endast af de vackraste sorterna och påstås, att de små, skrynkliga frökornen lemna de bäst fyllda blommorna.

Jonopsidium acaule är en, till kålfamiljen (Cru-ciferæ) hörande, låg växt, tjenlig till infattningar af små grupper. Den blommar särdeles rikt med små, rödaktigt blå blommor. Hemland: Portugal.

De ettåriga arterna af »Blomman för dagen» (*Pharbitis*, *Ipomoea* och *Quamoclit*) äro vackrast och tacksammast af alla årliga slingerväxter, utmärkt användbara i såväl stora som små trädgårdar och, så framt de stå skyddade för starka vindar, icke känsliga för väderleksvexlingar. Den allmännast odlade är *Pharbitis hispida* (*Ipomoea purpurea*), som härstammar från mellersta Amerika och har funnits i europeiska trädgårdar sedan början af 1600-talet. Af denna sort finnes en stor mängd hybrider och varieteter, hvaraf *I. Burridgii* och *I. Burridgesii* äro de mörkaste. Dessa båda sorter förekomma, äfven som *I. atropurpurea*, *I. sanguinea* och *I. kermessina*. *I. Dicksonii* är en varietet med rödvioletta blommor, som stundom kallas *I. rubro-violacea* eller *I. sp. india*. Med *I. Michauxii* menas varieteterna med brokiga blommor.

Till de aldra vackraste hör *Ph. (Ipomoea) limbata* från Java, men tyvärr är denna sort känslig för rå väderlek, hvarför den endast kan odlas på fullkomligt skyddade, varma ställen. Blommorna äro mörkvioletta med ljus rand. Hit höra som varieteter *Ph. limbata* elegantissima med mörkblå, och *Ph. splendissima* med ljusblå blommor. Den förstnämnda sorten bär i en del frökataloger det förfärligt långa namnet *I. hederacea superba grandiflora atrovioacea*. Den skall näm-

ligen hafva uppstått efter croisering med *Ph. hederacea*, som har vackra blå blommor och förekommer både i Asien, Afrika, Amerika och på Nya Holland. En varietet med hvit rand kallas i frökataloger *I. h. superba* och är utmärkt vacker. *Ph. Nil* (*Ip. Nil*) kommen från Ostindien; har vackra, blå blommor, men är kinkig för rå väderlek. *I. Dillenii* anses vara en varietet af denna.

Bland de egentliga Ipomoerna förtjenar *I. bona nox* mycken uppmärksamhet, såsom varande den vackraste af de årliga arterna. Den är ej ömtålig för väderleksvexlingar, endast den står skyddad mot starka vindar. Blommorna äro utmärkt vackra, stora, välluktande och utslå endast om aftnarne. *I. rubra-coerulea* förekommer vanligtvis i frökataloger under namn af *I. violacea vera* eller *I. mexicana grandiflora*. Oftast anföras alla tre namnen, men i alfabetisk ordning och under olika nummer, så att fröhandlaren har tre sorter, ehuru köparen säkerligen ej får mer än en. *I. coccinea, vulgaris* och *hederifolia* höra till släktet *Quamoclit*, få en knapp fot långa rankor och talkrika, merändels skarlakansröda, små blommor. Härstamma från Ostindien och trivas ej synnerligt väl på kalljord, hvarför det torde vara säkrare att odla dem under glas i en kall drifbänk.

Frön af alla sorterna utsås om våren antingen i fritt land eller i krukor. I senare fallet läggas 3 å 4 frö i hvarje kruka. De odlas i bänk med riklig luft och utplanteras med oskadade rotklimpar på de ställen de äro ämnade att pryda. De kunna användas på många sätt, såsom till beklädnad af korgar, pelare, guirlander, altaner, verandor o. s. v., och fortfara att utveckla sina präktiga blommor till långt fram på hösten.

Af släktet *Ipomopsis* odlas trenne sorter; de äro 2-åriga, men kunna, om frön sås tidigt och plantorna få en god behandling, bringas att blomma första sommaren. För att få starka plantor till öfvervintring, sår man frön i slutet af maj; plantorna måste, så tidigt som möjligt, planteras hvar för sig i små krukor och fet, något sand- och lerblandad ängsjord. Efterhand som de växa, planteras de i allt större och större krukor och skuggas endast för den starkaste middagssolen. Om vintern fordra de en ljus, torr och luftig plats i ett kallt växthus och så sparsam vattning som möjligt. Blir vatten qvarsittande mellan bladen, är exemplaret utan räddning förloradt. Om våren kan man antingen plantera dem i större krukor eller ock på solrika ställen i det fria.

I. elegans (*Gilia aggregata*), *Beyrichii* (*Gilia Beyrichiana*) och *I. coronopifolia* härstamma från Mexico, Louisiana och Georgien, höra till familjen *Polemoniaceæ* och blifva 2, 3 fot höga med vackra, merändels skarlakansröda blommor i juni-september.

Ismelia se *Chrysanthemum carinatum*.

Isotoma axillaris, petraea och *Brownii* äro tvååriga växter från Nya Holland, nära beslägtade med *Lobelia*, ehuru hvarken så vackra eller så

brukbara som dessa. Första året efter såningen blomma de obetydligt, hvarför de måste öfvervintras och följande vår utplanteras på fritt land, hvarest de dock ej trifvas, om ej sommaren blir varm och vacker. Den förstnämnda sorten är bäst, de öfriga båda kan man utan saknad undvara.

Kaulfussia amelloides (Comp. Asteroideæ) är en nätt, 6—8 tum hög växt från Goda hoppudden, som kan användas såsom kantblomma kring andra växter. För några år sedan tillkom en varietet med rosenröda och en med mörkvioletta blommor. I stället för den nya *K. Salzmannii* kan man så gerna odla den vanliga maskrosen (*Taraxacum*) så får man åtminstone något betydligt vackrare.

Lasthenia glabrata och *L. glaberrima* (californica) äro ganska prydliga, omkring en fot höga, gulblommande *Senecionideæ* från Californien, som för variations skull kunna användas till smärre grupper, eller som kantblommor.

Lathyrus odoratus från Ostindien är bekant under namnet »Luktärter». Dess blommor variera i rött, violett, blått och hvitt, äro utmärkt vackra, vällyktande, och framkomma i stor mängd tills sept på hösten. Dessa goda egenskaper, i förening med den ringa vård växten tarfvat och de många olika sätt, hvarpå den kan användas, hafva gjort denna växt till en favorit hos alla blomsterodlare. På fritt land kan växten användas till grupper, beklädnad af trädstammar, korngar, pelare, plank och väggar; uppdragen i krukor eller lådor kan man dermed pryda altaner, verandor, växthus och boningsrum. Växer bra i nästan all slags jord och är ej ömtålig för dåligt väder.

Utom denna odlas äfven *L. articulatus*, *Nissoli*, *sativas* (*L. azureus* och *magellanicus*) och *tingitanus* från södra Europa. *L. Clymenum* från Orienten samt *L. Mexicanus* från Mexiko, hvilka alla äro af ringare värde för blomsterodlaren. Fröen utsås på kalljord.

Poppelrosen, *Lavatera trimestris*, växer vild i södra Europa, tillhör samma familj som den bekanta stockrosen (*Malvaceæ*) och är en gammal, omtyckt innevånare i snart sagdt hvarje trädgård (1630). På god jord uppnår den 4—5 fots höjd. Blommorna äro rosenröda eller hvita, stora och ganska vackra. Växten kan med fördel användas i kanten af buskpartier eller i förening med andra passande sommarblommor (*Malope*, *Delphinium*, *Papaver* etc.) till större blomstersängar och rabatter. Fröen utsås vår eller höst på kalljord.

Arterna af släktet *Leptosiphon* komma från Californien och hafva odlats sedan början af 1830-talet. Liksom *Gilia* och *Ipomopsis*, med hvilka de äro nära beslägtade, hafva de ganska vackra blommor, men äro, tyvärr, af kort varaktighet. *L. androsaceus* blifver 6—8 tum hög, med lilafärgade, i svalget gula blommor. *L. densiflorus* 10—12 tum hög, med rosenröda eller lilafärgade

blommor, större än hos föregående. Sjelfva örten illaluktande. *L. grandiflorus* har af alla de största blommorna; blåaktiga, i svalget gula. *L. luteus* har talrika, men små, gula, hos en varietet ljusgula blommor. *L. hybridus* är en ny form, som blifvit rekommenderad från Frankrike; har blommor i åtskilliga kulörer, såsom gult, rosa, lila, chamois, kopparfärg m. fl. och blir endast omkring 3—4 tum hög.

De tvänne sistnämnda sorterna kunna användas till garneringar, de öfriga till smärre grupper och krukor. I hemlandet växa de på solrika ställen i god sandjord. Äro ömtåliga för starka och ihållande regn.

Leucheria senecioides är troligtvis samma som *Chabrea rosea* (*Leuch. runcinata*). Hör till *Compositæ*, har rödaktiga blommor och växer vild i Chili. Förtjenar ej att odlas.

Leucopisidium arkansanum och *L. texanum* förtjena som prydnadsväxter ingen uppmärksamhet. Detsamma kan äfven gälla för alla arterna af släktet *Limnanthus*.

Bland de ettåriga *Linaria*-sorterna finnas några som äro rätt vackra och användbara till kantblommor och smärre grupper. *L. elegans*, från Spanien, blir ofta förväxlad med den afrikanska *L. bipartita* och förekommer i frökataloger som *L. bipart. splendens*; *L. macroua* är flerårig, likaså *L. triornotsphora*. Båda blomma dock första sommaren, den första med gula, den senare med purpurröda blommor. Växa vilda i södra Europa och äro förträffliga rabattväxter. *L. triphylla* från Sicilien har varit i trädgårdar sedan slutet af 1500-talet, men tyckes numera vara ganska sällsynt; kan användas till grupper och infattningar och är betydligt vackrare än den gulblommiga *L. Perezii*, hvilken omöjligen kan rekommenderas. *L. Cymbalaria* har endast värde såsom ampel- eller fjellväxt; blommorna äro högst oansenliga, men bladen ganska vackra. Utom ofvannämnda, som, med undantag af *L. Perezii*, äro vackra och brukbara, odlas äfven *L. amethystea* och *L. glauca* från sydvestra Europa. *L. canadensis* från Canada m. fl. som dock äro af mindre värde för blomsterodlaren. Fröen utsås vår eller höst på kalljord.

Lindheimeria texana har som prydnadsväxt allsintet värde.

Af de ettåriga *Lin*-sorterna, *Linum*, kunna endast tvänne arter rekommenderas till prydnadsväxter, nämligen *L. grandiflorum* (*L. gr. rubrum verum*) från Norra Afrika och *L. candidissimum* från Nya Zeeland. Den förstnämnda sorten är för sina präktiga, mörkcarmosinröda blommor så allmänt omtyckt, att vi anse ytterligare rekommendation för fullkomligt öfverflödigt; den andra sorten är nyare och ännu föga känd och använd; har talrika, rent hvita blommor, något större än hos föregående och kan med stor fördel användas till grupper, ensam eller blandad med den rödblommiga.

Såsom sommarblommor odlas äfven stundom

L. Berendieri från Texas med gula blommor och *L. gallicum* från Frankrike, äfvenledes med gula blommor.

Blommorna hos alla sorter *Lin* äro af kort varaktighet, men ersättas oupphörligt af nya. Frön säs om våren på fritt land, eller ock i små (3 tums) krukor, 4 å 5 frökorn i hvarje kruka. Dessa nedsättas sedan i en lagom varm bänk, vattnas och luftas tills de i början af juni kunna utplanteras med öskadade rotklimpar i det fria, hvaruti de hela sommaren och hösten fortfara att utveckla sina blommor.

Alla arterna af släktet *Loasa* kunna utan saknad undvaras.

De små *Lobelia*-sorterna med blåhvita blommor äro troligtvis formförändringar af *L. bicolor* (1795) och *L. Erinus* (1752), båda från Godahoppsudden. *L. erinoides* och *L. gracilis* befinna sig för närvarande ej i kultur och hvad man får under dessa namn är varieteter af den ena eller andra af de båda förstnämnda. De bästa bland de många varieteterna torde vara: *L. compacta*, *grandiflora superba*, *Erinus gracilis*, *grandiflora*, *stellata*, *Paxtoniana* och den s. k. *Crystal Palace*. Varieteterna med rödaktiga och mer hvita än blå blommor, såsom *Lindleyana*, *compacta alba* m. fl. äro mindre att rekommendera.

Såsom sommarblommor odlas äfven *L. ramosa*, *heterophylla* och *triquetra*, från Godahoppsudden och Van Diemens Land; hafva blå blommor, men äro hvarken så vackra eller så brukbara som de först uppräknade.

Frökornen äro mycket fina och kunna utsås och behandlas så som vid *Calceolaria* är nämndt. Då plantorna blifvit något försigkomna, upptagas de i små klumpar och planteras i 3 tums stora krukor, som ställas tätt under glaset i en ljum drifbänk, vattnas, luftas och skuggas efter behof och kunna i början af juni utplanteras som infattningsblommor kring större eller mindre grupper. Äfven för krukor och amplar äro dessa smånätta växter utmärkt vackra. Öfvervintras uti rum eller tempererad växthus, med sparsam vattning, men så mycket frisk luft och ljus som möjligt.

Af släktet *Lopezia* finnes ingen art som kan rekommenderas till prydnadsväxt.

Lotus Jacobæus med varieteten *luteus* äro oansenliga växter och dessutom alldeles olämpliga för kultur på fritt land.

Månviolen, *Lunaria annua*, odlades fordom ganska allmänt, men tyckes numera vara nästan alldeles försvunnen ur trädgårdarna. Växer vild öfver största delen af Europa, har violett-purpur-röda, stundom äfven hvita blommor och är betydligt vackrare än många af de nya växter, som på de senare åren blifvit införda och rekommenderade.

Af ettåriga *Lupiner* odlas en stor mängd, såväl arter som hybrider och varieteter. De äro, med få undantag, tacksamma, lättodlade och vackra blommor, bättre passande till rabatter än till

grupper. Vill man anlägga grupper af flera sorter *Lupiner* måste man noga känna till deras höjd, som hos olika sorter är mycket olika. Frön utsås om våren i god, kraftig jord och på solrika ställen.

Högväxta *Lupiner* (3—5 fot) äro: *L. albus* från södra Europa; *L. Termis* från Egypten; *L. mutabilis* från Santa Fe de Bogota, med varieteterna *Cruikshanskii* och *varicolor*; *L. hirsutus* och *L. pilosus* från södra Europa samt *L. Moritzianus*, hvars fädernesland man ej känner.

Medelhöga *Lupiner* (1½—3 fot): *L. Hartwegii* från Mexiko, har åtskilliga varieteter; *L. leptophyllus*; *L. luteus* från Sicilien; *L. pubescens* med var. *pub. elegans* från Californien; *L. pulchellus* från Mexiko samt de hybrida formerna: *L. insignis*, *Dunetti superbus* och *tricolor elegans*.

Lågväxta *Lupiner* (½—1½ fot): *L. offinis*, *concinus*, *gracilis*, *nanus*, *sulphureus* och *Menziesii* från Californien; *L. aureus* från Peru; *L. bicolor* från nordvestra Amerika och *L. hirsutissimus* från Californien.

Lycopersicum se *Solanum*.

Madaria corymbosa och *Madia elegans* äro tvänne med hvarandra nära beslägtade växter af familjen *Compositæ*, som icke förtjena upptagas bland prydnadsväxter.

Alla arterna af släktet *Malcolmia* äro ganska täcka, till infattningar brukbara blommor. Endast en sort, *M. maritima* (1713), som växer vild vid stränderna af Medelhafvet, är för närvarande någorlunda allmänt odlad. Blommorna äro i början lifligt röda, sedan lilafärgade (hos en varietet hvita). Fordrar mager, sandblandad jord och solrikt ställe. I för fet jord blir växten för hög och blommor ej så rikt. Kallas oftast *Cheiranthus maritimus*.

Utom denna odlas äfven *M. arenaria*, *africana*, *littorea*, *Chia*, *incrassata* m. fl., hvilka alla äro lågväxta och passa till infattningar.

Malope trifida var. *grandiflora* (1808) är en utmärkt vacker, 3—4 fot hög växt, som förtjenar odlas i hvarje trädgård. Växer vild i trakterna kring Medelhafvet och hör till samma familj som Stockrosen och Poppelrosen (*Malvaceæ*). Blommar i juli—oktober, med stora, utmärkt vackra, purpur-röda eller rent hvita blommor.

M. malacoides (1710) är ganska lik föregående men ej så vacker, hvarför den också en lång tid varit hänvisad till de botaniska trädgårdarna. Blommar vid samma tid som *M. trifida*, med stora, violett-purpur-röda blommor. Heml. Medelhafsländerna.

Frön utsås vår eller höst på kalljord. Båda sorterna kunna användas som *Lavatera*.

De årliga arterna af släktet *Malva* förtjena föga eller ingen uppmärksamhet som prydnadsväxter. Vackrast af alla är den brokiga varieteten af *M. mauritiana* (1768) (*M. maurit. zebrius*) hvars hemland är södra Europa. Den nyligen till infattningar rekommenderade *M. bryoniifolia* (1731) är på långt när ej så vacker som

den hos oss nästan öfverallt förekommande »Kattosten» (*M. rotundifolia*). Den gamla bekanta *M. crispa* (1573), från Syrien, odlas endast för sina krusiga, vackra blad, som användas till garnering af fruktkorgar, stekfat o. s. v. *M. miniata* (1798), från södra Amerika, har mönjeröda blommor och skulle vara ganska användbar, om den blott trifes bättre på kalljord än den gör.

Frön af alla sorterna utsås på fritt land.

Manulea violacea och *M. Cheiranthos* höra till familjen *Scrophulariaceæ* och hafva intet värde för blomsterodlaren.

Arterna af släktet *Martynia* äro alla utmärkt vackra, men trivas ej väl på kalljord hos oss. *M. Craniolaria* (*Cran. annua*) (1733) har stora, vackra, hvita eller blekröda blommor med purpuröda fläckar och gula streck i svalget. *M. fragrans* (*M. formosa*) är den vackraste af alla; har stora, nästan klockformiga, rödvioletta blommor med gula fläckar. Trifves i varma somrar på kalljord, isynnerhet om man genom nedgräfd gödsel kan åstadkomma en svag bottenvärme. Tål

ej starka eller långvariga regn. *M. lutea* (1825) har stora gula blommor med röda punkter. *M. proboscidea* är en praktfull växt med blekröda, stundom hvita blommor, vackert tecknade med bruna fläckar och gula strimmor.

Dessa vackra växter, som härstamma från de tropiska delarne af Amerika, rekommenderas åt alla blomsterodlare. Dess frön äro försedda med ett hårdt skal, som innan såningen måste uppmjukas i varmt vatten. De läggas ungefär $\frac{1}{2}$ tum djupt i 3 tum stora krukor (2 frön i hvarje kruk) hvilka ställas i en varm drifbänk. Efterhand som plantorna växa, omplanteras de med oskadade rotklippar i större krukor uti god, fet löf- och drifbänksjord och luftas rikligen. På fritt land böra exemplaren ej utplanteras förr än de börjat blomma och genom riklig luftning blifvit vanda vid temperaturen ute. De uti krukor kvarblifna plantorna kunna under blomningstiden, som varar från juni till oktober, användas till dekoration af blomsterbord, växthus, boningsrum o. s. v. (Forts.)

Minneslista för blomsterodlare i februari 1867.

I denna månad har man, hvad eldning och vattning vidkommer, detsamma att iakttaga som under föregående månad, nämligen sparsamhet. Alla växter, hvars blomknoppar börja svälla, eller sådana som skjuta nya skott, samt örtartade växter, såsom *Ceneraria*, *Calceolaria*, *Primula m. fl.*, få rikligare vatten och ställas på sådana platser, der de få tillräckligt ljus och, vid godt väder, frisk luft. Sticklingar kunna nu göras såväl af varm- som kallhusväxter; äfven bör man, för erhållandet af tidiga sticklingar, från kallhuset till varmhuset förflytta äldre exemplar af de bladväxter, som om somniaren stått på kalljord, t. ex. *Uhdea*, *Ferdinanda*, *Senecio*, *Verbesina m. fl.* Till sticklingar tagas helst sidoskott, hvilka skäras eller brytas från grenen vid det ställe der skottet skiljer sig ifrån denna. Sticklingarna planteras flera tillsammans i krukor eller fat, som till nära hälften äro fyllda med sönderstötta tegelskärfvor, derofvanpå finsällad löf- och ljungjord samt öfverst ett lager rentvättad sand. Efter planteringen ställas krukorna på ett ställe der de erhålla jemn undervärme, vattnas och övertäckas med glasskifvor, klockor eller vanliga dricksglas. Villkoren för sticklingarnes trefnad äro: jemn värme och fuktighet. De Fuchsier man önskar föröka beskåras, omplanteras i kraftig jord och insättas i varmhus. Då skotten blifvit $1\frac{1}{2}$ –2 tum långa kunna de aftagas. Alla unga frö- eller sticklingplantor, som öfver vintern stått kvar i faten, omplanteras hvar för sig i små krukor; äfven omplanteras alla äldre exemplar som äro i behof af ny näring. Jorden till varmhusväxter, isynnerhet till äldre exemplar, bör ej vara för lätt, emedan den genom den starkare

vattningen och den fuktighet, som alltjemt bör vara rådande i ett varmhus, då för snart urlakas. Att växterna, innan de åter ställas på sina platser, rengöras, förstås af sig sjelft. Om *Camellie*-bladen i förra månaden ej blefvo rengjorda, måste det ske nu, emedan exemplaren nu börja blomma och den vackraste *Camellie*blomma ej tager sig något ut, om bladen äro betäckta med dam och smuts. Putsnigen verkställes med torra yllelappar eller bomull. *Törnrosor*, *Rhododendron*, *Azaleer*, *Deutzier*, *Weigelier*, *Prunus m. fl.* till drifning passande buskväxter, äfvensom *Hyacinter*, *Tulpaner*, *Narcisser* och andra lökväxter insättas efterhand till drifning. Kort före blomornas utsprickande flyttas de till tempererade huset, hvarest de på ett prydligt sätt uppställas bland der förut befintliga, blommande växter.

I blomsterträdgården lägger ännu frost och snö hinder i vägen för de flesta arbeten. Vid töväder efterses alla betäckta växter, luftas och befrias från alla ruttnande blad och grenar. De i förra månaden inflyttade nyponstammarne kunna nu förädlas. Täck- och skuggmattor bindas. Nya redskap förfärdigas och de gamla ställas i brukbart skick. Skulle jorden vara öppen och tjenlig, kunna samma arbeten, som omnämndes i förra månadens minneslista och som man kanske då ej medhunnit, förrättas. De gräsplaner, som skola omläggas, gödslas och omgrävas och de öfriga kanthuggas. Hårdiga blomsterbuskar och träd kunna planteras, äfvenså kan man dela och omplantera de starkaste fleråriga växterna samt utså de blomsterfrön, som i förra månadens minneslista omnämndes. Med gallringen af trädpar-

tierna och beskärningen af de hårdigare blomsterbuskarne fortsättes. Sticklingar och ympqvistar tagas af de sorter man önskar föröka. Huru

ympqvistarne förvaras, inhämtas af en artikel i N:o 2, 1864 af denna tidning.

G. L.—n.

Diverse notiser och meddelanden.

Rörande den tidrymd körsbär kunna förvaras, på det sätt som finnes uppgifvet sidan 6, i förra numret, har herr A. C—f sedan detta var utkommet upplyst att bigarråer ha blifvit förvarade i två månader och en sorts röda fogelbär ända till jul.

— *Nyttan af att nedtrampa fröen vid såning på kalljord.* Det är tämligen allmänt brukligt, då man utsår spenatfrö och nedhackat eller nedkrattat det, att ytterligare tilltrampa jorden fot för fot och det är känt att detta bidrager till spenatens frodigare utveckling. Det är dock icke ensamt spenat, som finner sig väl af ett dylikt förfarande, utan äfven andra, ej allt för fina frösorter, nämligen persilja, lök, palsternackor, rot- och hvitkålsfrö m. fl. Likaledes är detta förhållandet med åtskilliga blomsterfrön som sås på kalljord och deribland är särskildt för reseda ett sådant förfarande nästan nödvändigt. Reseda sås helst i 1—2 tums djupa färor tämligen tjockt; är jorden torr, spritar man vatten i färan innan den makas igen, och sedan jordbetäckningen är verkställd, tilltrampas jorden och tillputsas derefter. Man lemnar dock en liten fördjupning öfver fröen, på det att fuktigheten vid regn eller vattning må stanna i färan och suga sig ned till desamma. — Ett sådant förfarande kan rekommenderas för alla fröslag som sås i rader.

C. F. Carlsson.

— *Brasilianska eller Paranötter.* (Bertholletia excelsa). Dessa nötter räknas med skäl till Amerikas besynnerligaste frukter, och hafva förnämligast genom Humboldts intressanta beskrifning blifvit oss bekanta. De omnämnas först i ett geografiskt verk, utgifvet år 1633 af Laet, som säger, att fruktens tyngd är så ofantlig, att vildarne, den tid, då han mognar och faller ned från träden, icke våga gå in i skogarna utan att hafva hufvudet och axlarne betäckta med starka sköldar af trä. Innevånarne i Esmeralda i Brasilien tala om den fara, de löpa, då dessa frukter nedfalla från 50 till 60 fots höjd. De trekantiga nötterna, som ligga inom fruktskalct, äro i handeln bekanta under namn af *Brasilianska nötter* eller *Paranötter*; men det är ett misstag, att de anses växa på träden i den form, hvori de öfverföras till Europa. Det träd, hvarpå denna frukt växer, har endast 2 eller 3 fots diameter, men uppnår en höjd af 120 fot; sjelfva frukten har storleken af ett barnhufvud. Humboldt anmärker med rätta, att ingenting kan gifva oss ett starkare begrepp om det vegetabiliska lifvets kraft inom den equinoctiala zonen, än just dessa ofantliga, träartade pericarper eller fruktgömmen. Inom 50 eller 60 dagar bildas nämligen ett skal af $\frac{1}{2}$ tums tjocklek, hvilket man har svårighet att öppna med de skarpaste verktyg. De kärnor, som dessa skal innesluta, hafva två särskildta omhöljen, och 4 eller 5, någon gång 8 kärnor äro fästade vid en central membran. Kapusin-aporna (*Simia chiropotes*) tycka mycket om Paranötterna, och bulret af den nedfallande

frukten retar i högsta grad deras matlust. Landets innevånare säga, att dessa djur, med förenade krafter, medelst en sten, krossa frukthöljet och sålunda åtkomma de kära nötterna. Humboldt betviflar detta; han anser sannolikare, att några af gnagareslägtet, t. ex. cavia (*Cavia aguti*), äro i stånd att öppna det yttre skalet med sina skarpa tänder, om de använda dem med behöflig ihärdighet. När nötterna ligga utspridda på marken, omgifvas de af alla skogens djur, som tvista om dem. Indianerne, som samla nötterna, säga: »det är en högtid för djuren såväl som för oss»; men de äro onda på sina medtäflare. Insamlingen af Brasilianska nötterna firas med förlustelser liksom vinbergningen i Europa.

J. A. Afzelius.

— *Drakblodsträdet på Teneriffa.* Ett bland verdens äldsta träd är ett vid byn Orotava på ön Teneriffa vid Afrikas nordvestra kust befintligt exemplar af drakblodsträdet (*Dracaena Draco*). Dess höjd är omkring 50 fot och stammens omkrets några fot ofvan marken 45 fot. Ehuru dessa dimensioner ej äro synnerligen stora, jemförda med de, hvilka åtskilliga andra träd kunna uppnå, såsom t. ex. Mammuth-trädet i Californien (*Wellingtonia gigantea*) är likväl säkert,

G. De V.

Drakblodsträdet på Teneriffa.

att dess ålder är oerhördt hög. Man känner nämligen med någorlunda visshet, att det redan på 1400-talet egt ungefärligen samma utseende och storlek som för närvarande och traditionen förmåler, att det hölls heligt af öns nu längesedan försvunna urinnevånare och att gudstjenst förrättats vid ett inuti dess ihåliga stam uppsatt altare. Detta träd, jemte det vid byn Grand Galarques i Senegambien förekommande Baobabträdet (*Adansonia digitata*), anses af naturforskare vara bland

*) Märkvärdigt nog hör detta träd till familjen *Liliaceae* Rich. & Fries, eller till samma familj som tulpaner, hyacinter m. fl. och till underafdelningen *Asparageae* Juss. till hvilken afdelning höra, utom *Dracaena*, äfven sparris, liljekonvalje m. fl.

E. L.

de äldsta ämne lefvande minnesmärken från en aflägsen forntid. Man har nämligen beräknat deras ålder till omkring 5,000 år! — Den trakt på ön, der förstnämnde aktningsbjudande växtkoloss finnes, är synnerligen naturskön. Kala klippmassor omvexla med leende grupper af pomerans- och myrtenträd, palmer och cypresser samt andra former af en tropisk vegetation.

A. Pihl.

— *Banyanträdet* (*Ficus indica*). Bland Ostindiens talrika trädslag utgör det s. k. Banyanträdet ett af de märkvärdigaste. Från dess horisontalt utgående grenar utväxa nämligen starka, lodrätt nedstigande luftrotter, hvilka efterhand nedtränga i jorden och bilda liksom nya stammar, bidragande till trädets näring och tillväxt. I följd af denna sin egendomliga natur utbreder sig detta trädslag på vidden till en förvånande grad. Ett sådant Banyanträd, växande i närheten af Nerbudah i Ostindien, hvaraf närstående fig. lemnar en un-

Ficus indica.

gefärlig föreställning, har blifvit verldsbekant för sin oerhörda storlek, i det det bildar, så att säga, en skog i skogen. Omkretsen af dess krona belöper sig till öfver 2,000 fot, och man har räknat ej mindre än 320 gröfre stammar, uppbärande dess grenar, samt öfver 3,000 smärre, af hvilka hvar och en fortfarande utskjuter nya rotgrenar. Enligt uppgift i Forbe's »Oriental Memoirs» har detta jätteträd vid ett visst tillfälle beredt skydd och skugga åt ej mindre än 7,000 menniskor på en gång.

A. Pihl.

Breflåda.

A. L., N. & K. Rättast är att då de högsta plantorna i en granhäck uppnått lagom höjd aftoppa dem och sedan i den mån de öfriga uppnå samma höjd äfven aftoppa dessa, men, sedan nu företrädaren låtit de högsta plantorna bli något för höga, går det nog äfven an att afhugga dem nu vid lagom höjd, helst de enligt uppgift icke äro mer än en fot för höga. Ehuru senare delen af augusti torde vara den lämpligaste tiden att hugga granhäckar, går det nog äfven an att verkställa detta arbete under vintern.

Annons.

Trädgårds-, Blomster- och Åkerbruksfrön, till billiga priser, såväl i parti som minut, i undertecknads fröhandel. Prisförteckning öfversändes på begäran. Helsingborg i december 1866.

N. P. Jensen.

En trädgårdsmästare med omfattande förmåga och grundliga kunskaper i alla delar af sitt yrke önskar plats till våren, helst såsom länsträdgårdsmästare eller föreståndare vid någon trädgårdsförening. Utmärkt vackra skriftliga intyg, meddelade af fullt sakkunniga

personer, öfver hans föregående verksamhet finnas och hvaraf afskrifter på begäran öfversändas. Närmare upplysningar är dessutom redaktionen af Tidning för trädgårdssodlare i tillfälle att lemna.

En gift trädgårdsmästare i sina bästa år, skicklig i alla delar af yrket, önskar plats till instundande vår, hvarom vidare benäget meddelar hr Dir. E. Lindgren, Stockholm & Kgl. Landtbruksakad. experimentalfalt.

OBS. Fruktträdsbeskärning samt ritningar till park- och trädgårdsanläggningar utföras äfven under loppet af vintern på bästa sätt.

Gensvar *).

I detta ögonblick mottaga vi från vår högaktade affärsvän Herr J. A. Bentzien, tidigare trädgårdsmästare hos Sällskapet för trädgårdssodlingens befrämjande, i Köpenhamn, följande meddelelse:

»I en här utkommande trädgårdstidning, som jag emottog i dag, läser jag följande varning mot eder firma, meddelad af en Svensk trädgårdstidning. Enär denna beskyllning ville troligen aldrig hafva kommit till eder kännedom, så anser jag det vara min skyldighet, att underrätta Eder derom, så att Ni må kunna taga edra mått och steg, och detta så mycket mera, som jag i många år har stått i handelsförbindelse med Eder, och Ni alltid har behandlat mig med den största noggrannhet. Denna varning finnes i ofvannämnda tidnings November häfte, och deri är vår firma blifven af de Hrr Vougt & Tydén, gjord misstänklig på ett lika onskabsfullt som oerhördt sätt. Med afseende till det faktiske, anmärka vi, att Herr Vougt har beställt och erhållit frö, i December månad 1864 och 1865; hvarken vid en annan beställning eller sednare, har han klagat öfver fröet hos oss; Herr Tydén har endast fått tre sorter Asters, åtta sorter Löfkojer och fyra andra sommarplantor, alla af de allmännaste slag, som icke medgifva den ringaste anledning till klagomål, till och med från den mest ovana blomsterälskare. Detta ensamt är tillräckligt för att bevisa huru onskabsfullt detta angrepp är, så att säga på vår bak och infördt i en tidning, som utan detta tillfälle, ville troligen aldrig vara kommit att ses af oss. Naturligtvis kunna vi icke svara på en, i så obestämd uttryck hällen anklagelse, men vi uppfordra härmed de Hrr Vougt och Tydén, att nämna oss de särskilde sorter, öfver hvilka de klaga, och närmare betecknade *skrytsamma* och *oefterrättliga* meddelanden, som vår katalog skall innehålla, hvarefter det från vår sida icke skall uteblifva svar på tal.

Erfurt den 27 December 1866.

Haage & Schmidt.

Att ofvanstående dokument är ord rätt öfversatt från det danska original, intygar, Köpenhamn den 5 Januari 1867.

Er. Gust. Oaenstierna.

Translator.

(L. S.)

*) Ordagrant infördt.

Innehåll.

Huru skall trädgårdssodlingen ställas för att blifva vinstgivande? 6. — Om ettåriga blomsterväxter (forts.) — Minneslista för blomsterodlare i februari 1867. — Diverse notiser och meddelanden. — Breflåda. — Annons. — Gensvar.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1867.